

Ex-tijgertrainster Elke de Vries-Becker over wilde dieren in circussen

Achtergrond

Elke de Vries-Becker wist altijd al dat ze graag 'leeuwentemster' wilde worden. Ze kwam naar Valkenburg en ontmoette daar Roel de Vries die op de Cauberg (waar toen een dierentuin en trainingscentrum en winterverblijf voor circusdieren was) hoofdoppasser en hoofdtrainer was en waarvan ze het vak leerde. In 1971 sloot de Cauberg en gingen beiden ander werk doen. 18 jaar later gingen ze naar Richmond Illinois in de VS om voor een multimiljonair tijgers te trainen voor circusoptredens. Tijdens hun 10 jarige loopbaan aldaar kwamen ze tot de conclusie dat het circusleven geen goed leven voor wilde dieren is en dat er in de circuswereld veel niet deugt m.b.t. de omgang met dieren. Ze namen geen contractverlenging en stopten met het 'dompteursvak'.

Elke's mening over het gebruik van wilde dieren in circussen

Volgens Elke is het laten optreden van dieren in circussen een vorm van moderne slavernij. "De dieren moeten continu door de mens opgelegde handelingen uitvoeren die ze uit eigen beweging niet snel zouden doen." Circussen kunnen volgens haar nooit in de behoefte van wilde dieren voorzien. Daarom heeft regelgeving ook geen zin, er moet een verbod komen en alle wilde dieren moeten uit het circus.

"Bij het instellen van zo'n verbod is het wel belangrijk dat er is geregeld waar de dieren de rest van hun leven kunnen doorbrengen. De dieren in hun winterverblijven laten is geen optie, die zijn veel te klein. Er zouden grote verblijven moeten worden gemaakt voor deze dieren, groter dan in de meeste dierentuinen. Een safaripark waar de dieren zelf kunnen beslissen of ze binnen of buiten willen zijn, is een goede optie."

Het temmen en dresser van wilde circusdieren gaat volgens Elke meestal gepaard met geweld. Het gebruik van geweld is ook één van de verklaringen voor het hoge aantal aanvallen van dieren tegen hun dompteurs.

"Bij enkele diersoorten kan het dresser in theorie wel zonder geweld, b.v. bij tijgers, maar dat gebeurt in de praktijk bijna nooit omdat het dresser dan veel langer duurt en daar heeft bijna niemand geduld en tijd voor. Andere diersoorten, zoals olifanten, kunnen niet worden getemd en gedresseerd zonder geweld. Het trainen van olifanten gaat meestal zeer dieronvriendelijk. Het wordt vaak gedaan met meerdere mensen en met behulp van kettingen, teasers (elektroshocks), hotshots (elektrische staaf in de anus) (deze worden ook wel voor de optredens gebruikt, de dieren gaan er sneller door lopen) en haken. Het op de achterpoten staan van olifanten leren ze o.a. door bijvoorbeeld de voorpoten omhoog te takelen via kettingen."

"Bij diersoorten waarbij het in theorie mogelijk is om zonder geweld te trainen hangt het ook af van het karakter en de intelligentie van het individuele dier of het echt lukt. Sommige dieren kun je totaal niet trainen, omdat ze niet slim genoeg zijn, te agressief zijn, enz. Met die dieren blijft een dompteur/het circus zitten, er komen steeds meer van en ze komen nooit hun kooi uit."

Circussen beweren dat hun dieren het beter hebben dan de dieren in een dierentuin, omdat hun dieren tenminste voldoende beweging en afleiding krijgen door de trainingen en shows. Zodra een act echter is aangeleerd en het circus op tournee gaat, wordt er volgens Elke bijna nooit meer getraind met de dieren. Het is dan niet meer nodig, behalve als er iets niet goed loopt in de act. Er is ook vaak geen tijd om te trainen als het circus op tournee is, zeker niet bij 1 tot 3 daagse standplaatsen, wat in Nederland vaak voorkomt. "De enige beweging die de dieren krijgen gedurende de tournee, zijn hun korte optredens. Dat is bij lange na niet genoeg. De dieren hebben veel beweging nodig. Als ze dat niet krijgen doordat er niet getraind wordt en omdat ze in te kleine verblijven zitten, gaan ze stereotype gedrag vertonen om toch een beetje aan beweging te komen. Dit gedrag zie je veel bij circusdieren. Het heen en weer zwaaien van de ene poot op de andere, zoals olifanten dat doen, is b.v. goed voor de doorbloeding van de poten. Dit zwaaien zou niet nodig zijn als ze meer ruimte en meer beweging hadden, wat ze in een circus nooit kunnen krijgen."

Elke heeft grote verschillen gezien in de mentaliteit van dompteurs. "Veel van hen denken volgens haar echt dat wat ze doen goed is voor de dieren en dat ze goed met de dieren omgaan. Maar als je echt van de dieren houdt, besluit je het niet meer te doen." Dit concludeert ook Job Lijfering, tijgerdompteur van het Staatscircus van Moskou-Holiday. Hij geeft in Grasduinen van december 2003 als antwoord op de vraag of hij in een volgend leven weer dompteur zal worden: "Nee, pertinent niet. Ik vind dat een dier in de vrije natuur hoort. Maar ik ben nu eenmaal in deze wereld opgegroeid."

Sommige dompteurs zijn met hun dieren opgegroeid en hebben er mogelijk een goede band mee. Veel anderen gebruiken echter geweld. "Veel dompteurs rollen in het vak en weten er weinig vanaf. Zij scholen zich over het algemeen niet, dit geldt zowel voor dompteurs bij grote als kleine circussen, en daardoor weten zij niet wat een dier nodig heeft of wat er met een dier aan de hand is als het niet wil optreden. Er wordt niet naar gekeken of ziekte de reden is waarom een dier niet wil optreden." Van de zogenaamde 'vertrouwensband', die veel dompteurs zeggen te hebben met hun dieren, is dan ook geen sprake. Het is volgens Elke sowieso een erg groot woord. "Het blijven wilde dieren. Een dominant dier wil dominant zijn. Die kun je niet vertrouwen, wel respecteren."

"De huisvesting van circusdieren is veel te klein. Om een gebrek aan beweging te compenseren en vanwege de verveling zie je daarom vaak stereotype gedrag bij circusdieren. Het is wel zo dat tijgers zich vrij makkelijk aanpassen aan gevangenschap en daar ook jongen krijgen. Maar dit is juist het probleem, want dan lijkt het alsof ze zich goed voelen, maar dat is lang niet altijd het geval."

"Ook de winterverblijven zijn vaak erg slecht. Vaak zitten de dieren daar in hun veel te kleine transportkooien of als ze geluk hebben wordt er een exercise cage opgebouwd. De dieren krijgen nauwelijks beweging. Ze worden vaak ook niet verzorgd door hun trainer maar door een verzorger die niet altijd een band met ze heeft."

De meeste kunstjes die circusdieren moeten vertonen zijn niet gebaseerd op natuurlijk gedrag. "Bij olifanten is lopen, eten, drinken en slapen natuurlijk gedrag, maar het achter elkaar aan lopen, op iets zitten of staan en op de achterpoten staan is onnatuurlijk gedrag. Op de achterpoten staan is zeer belastend voor olifanten omdat ze zo zwaar zijn. Het is slecht voor de doorbloeding en er komt veel druk op de nagels van de achterpoten."

"Bij tijgers is springen natuurlijk gedrag, maar hoogzitten en rollen niet. Ook het achteruitlopen van tijgers is in een circussituatie geen natuurlijk gedrag. Het is verdedigingsgedrag dat ze normaal alleen vertonen als ze worden aangevallen."

Elke bestrijdt de claim van circussen dat optredens met wilde dieren een educatieve functie hebben.

"Mensen zien in het circus alleen de schoonheid van het dier en wat het dier doet onder menselijke dominantie. Circussen laten niets zien van de natuurlijke omgeving van het dier en geven hier ook geen informatie over. Ze leren mensen niets over de problemen die er in de natuur zijn, zoals het verdwijnen van natuur en het uitsterven van veel diersoorten. Voor educatie zijn natuurfilms en bezoeken aan dierentuinen daarom veel geschikter."